

UN CIOPLITOR DIN PALEOLITICUL INFERIOR DES- COPERIT LA BECHET, JUD. DOLJ

de AUGUSTIN ULANICI

Zona ce urmează a fi afectată de lucrările complexului hidroenergetic Turnu Măgurele - Nikopol a fost supusă în cursul anului 1978 unor cercetări sistematice, perieghese și sondaje arheologice.

În contextul celor de mai sus, în august 1978 pe teritoriul comunei Bechet, jud. Dolj, la punctul "Ghețarie - I.C.I.L.", pe un grind aflat la circa 1,5 km N de Dunăre s-a practicat o săpătură de sondaj. Cu acest prilej a fost identificat un strat remaniat care a însumat material arheologic specific perioadei de tranziție de la eneolitic la epoca bronzului, respectiv culturile Cernavodă III-Celei și Coțofeni.

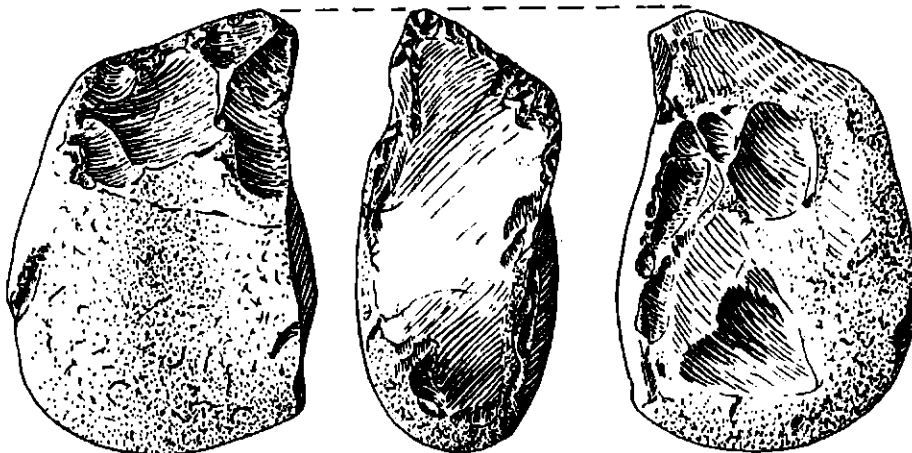

Fig. 1.-Bechet, jud. Dolj - ciorlitor din silix cafeniu,
Paleoliticul inferior.

În porțiunea sudică terminală a grindului, prin taluzarea unui mal, s-a descoperit un ciorlitor unifacial caracteristic prin elementele sale tipologice culturii de prund din paleoliticul inferior¹.

Ciorlitorul (cu dimensiunile: 6,5 x 4,3 x 3 cm) este din silix maroniu-deschis și a fost lucrat pe un galet de formă trapezoidală-aplatizată, cu secțiunea transversală ovoidală. Partea proximală este rotundă, iar cea distală (activă) păstrează negativele a patru desprinderi mai largi, din care una laterală prelungă. Muchea activă este ușor vîrfuită ,

dar prezintă stribituri rezultate în urma rulării în perioadele de "transport", piesa nefiind descoperită în poziția "primară".

Prezența uneltei de la Bechet lărgeste și completează aria răspândirii culturii de prund de pe teritoriul României². De asemenea, acest cioplitor marchează și una dintre cele mai sudice descoperiri de acest fel, legându-se de cele de la Ciuperceni, jud. Teleorman³.

Prin prezenta notă semnalăm existența obiectului de la Bechet cu rezervele cuvenite. Eventuale noi descoperiri în zonă ar putea să confirme pe deplin dovezile existenței unui paleolitic inferior și în această parte a României.

NOTE

- 1 Arheologul Alexandru Păunescu de la Institutul de Arheologie din București nu opinează pentru ca piesa în discuție să fie încadrată în paleoliticul inferior în zona respectivă.
- 2 Harta cu descoperirile paleolitice, vezi la ALEXANDRU PĂUNESCU, Evoluția uneltelor și armelor de piatră cioplită descoperite pe teritoriul României, Edit. Academiei R.S.R., București, 1970, p.232-233 fig. 1; vezi și ION NANIA, în Studii și comunicări, Pitești, 1968, p.17-22.
- 3 VASILE BORONEANȚ, ION VLAD, în Materiale și cercetări arheologice, a XIII-a sesiune anuală de rapoarte, Muzeul Țării Crișurilor, Oradea, 1979, p.25-27.

UN "CHOPPER" DU PALÉOLITHIQUE INFÉRIEUR DÉCOUVERT À BECHET, DÉP. DE DOLJ

Résumé

Sur un promontoire situé dans le territoire de la commune Bechet, dép.de Dolj, à 1,5 km Nord du Danube, dans le talus d'un virage, on a découvert un "chopper" en silex marron (fig.1).

Par sa typologie l'outil a été attribué au Paléolithique Inférieur, étant en même temps une des plus méridionales pièces de ce type de la Roumanie.

LEGENDE DE LA FIGURE

Fig.1.-Un "chopper" en silex découvert à Bechet, dép.de Dolj.

FORMAȚIUNI UNIONAL-TRIBALE SAU FORMAȚIUNI STATALE ?

de dr. LUCIAN CHIȚESCU

Este acum pe deplin cunoscut faptul că pe fondul blocului etnic, cultural și lingvistic nordtracic ce dezvoltase pe teritoriul României, începând aproximativ cu anul 2000 f.e.n., mai întâi civilizația epocii bronzului și mai apoi pe aceea a primei epoci a fierului, prin sec. VII-VI f.e.n. se manifestă pe vastul teritoriu de la nord de Balcani civilizația unitară a geto-dacilor, care prin cultura Basarabi¹ se disting pentru prima dată din punctul de vedere al culturii materiale și spirituale proprii, ca ramură nordică și distinctă a marelui neam al tracilor². În același timp cu civilizația proprie, cunoscută bine pe cale arheologică în ultima vreme, numele și faptele geto-dacilor încep a fi consemnate și de izvoarele scrise. Părintele istoriei relatează că, în anul 514 f.e.n., singurii dintre traci care s-au opus cu armele puternicei oștiri a regelui persan, Darius I, au fost geții de la sud de Dunăre, considerați a fi, de aceea, "cei mai viteji și mai drepti dintre traci"³. Ștașa apăsătoare a lui Tucidide că în anul 429 f.e.n. regele odrisilor, Sitalces, a ridicat împotriva Macedoniei o oaste de 150.000 de luptători în care, după odrisii, cei mai numeroși erau geții de la nord de Balcani⁴. Geții suddunăreni și conducătorul lor "Rex hlytrianorum" sînt menționați în izvoare și în anul 340-339 f.e.n., cu prilejul expediției lui Filip al II-lea al Macedoniei la gurile Dunării împotriva aceluiași sciți conduși de regele Atlas⁵. În anul 335 însă, cînd Alexandru cel Mare trase Dunărea, constituind expansiunea macedoneană, sînt menționați pentru prima dată de izvoarele scrise, geții norddunăreni și organizarea lor politico-militară. Potrivit știrii transmise de Arrian, cel mai de seamă conducător al Macedoniei a fost întîmpinat la nord de Dunăre de oastea geților compusă din 10.000 pedestri și 4.000 călăreți⁶. În fine, la începutul sec. al III-lea f.e.n. (anii 300 și 292), două puternice oștiri macedonane, prima condusă de Agatocles, fiul regelui Lisimach, iar cea de a doua de Lisimach însuși, au fost înfrînte consecutiv la nord de Dunăre de către geții conduși de regele Dromichete, ambii conducători de oști macedonene fiind luați prizonieri, pe rînd, de oastea lui Dromichete și duși în reședința acestuia din cetatea Helis⁷. În perioada captivității regelui macedonean la geți au loc tratative între cei doi conducători în urma cărora prizonierul este eliberat, iar pacea între cele două popoare este întărită prin căsătoria lui Dromichete cu fiica regelui macedonean. O dată cu cele dintîi victorii răsunătoare obținute asupra unor oștiri puternice și invadatoare, așadar de la începutul sec. al III-lea f.e.n., s-a demonstrat că geto-

dacii au emis monedă proprie prin copierea și imitarea pe loc, în ateliere oficiale, a monedei macedonene a lui Filip al II-lea și a altor prototipuri grecești mai înfri (sec. III-II î.e.n.), a celei romane republicane mai apoi (sec. I î.e.n.-sec. I e.n.) și a celei romane imperiale în cele din urmă (sec. I-III e.n.). Important este faptul că prin studierea diferitelor tipuri de emuluni monetare geto-dace, făcute după originale macedonene, s-au putut stabili pentru sec. III-II î.e.n. patru organisme politice de emisie și circulație a acestor monede locale: unul în Banat, altul în Transilvania, cel de al treilea în Muntenia, iar al patrulea în partea centrală și nordică a Moldovei⁸. În a doua jumătate a sec. al II-lea și în primele decenii ale sec. I î.e.n. se cunosc în Dacia tot patru formațiuni politice ce emit tipuri monetare proprii și distincte una față de alta. Una a fost localizată, pe baza tipului monetar specific, Vîrteju-București, în partea vestică a Munteniei; alta, pe baza tipului monetar Aninoasa-Dănești, în Oltenia; cea de a treia, pe baza tipului monetar Inotești-Răcoasa, în centrul și estul Munteniei și sudul Moldovei; cea de a patra formațiune a fost localizată în Dacia Intracarpatică⁹. Începînd cu primele decenii ale sec. I î.e.n. geto-dacii nu închează activitatea monetară proprie, ci schimbă numai tipul monetar, înlocuind moneda proprie de pînă atunci, de tip macedonensă și cu putere de circulație limitată la aria fiecăreia din cele patru formațiuni politice emittente, cu una unică pentru întregul teritoriu locuit de geto-daci, moneda proprie de tip roman republican¹⁰. În felul acesta, atât moneda originală a Romei-dețnarul roman republican cu putere de circulație universală, ce începuse să pătrundă în Dacia la sfîrșitul sec. II î.e.n. -, cât și moneda proprie geto-dacă de tip roman republican, ambele cu egale putere de circulație pe întregul teritoriu locuit de geto-daci, au contribuit decisiv la unificarea economică internă a lumii geto-dace în ansamblu, premergînd cu pașin și impunînd decisiv pe cea politică, pe care o va înfrînta Burebista în anii 78-70 î.e.n. Sub Burebista, socotit de Camille Julian, în opoziție cu Ariovist, drept "reformatorul inspirat și organizatorul înțelept"¹¹, emisia monedei proprii de tip roman republican s-a intensificat, vastul teritoriu condus de marele rege avînd nevoie, între altele, de multă monedă. După dispariția marelui conducător în anul 44 î.e.n., statul dac centralizat a fost divizat iarăși în patru părți, se pare aceleași care fuseseră centralizate de Burebista, ai căror conducători, urmînd exemplul predecesorului lor, au continuat să emită monedă proprie și să intervină în războaiele civile de la Roma, unul în favoarea lui Octavianus (Cotloc), alții în a lui Marcus Antonius (Dîcomes). Aceste intervenții ale regilor daci, urmași ai lui Burebista, în treburile interne ale Romei și desește tratative purtate de ei cu cei mai străluciți cemonuhanți romani, unele vizînd chiar înruîniri directe (Cotiso cu Octavianus), atestînd menținerea pe mai departe a organizării statale la geto-daci, i-au făcut pe Vasile Pârvan să considere că începînd cu epoca lui Augustus existau în Dacia "destui localnici care cunoșteau literele latine, precum de altfel și destui romani în serviciul

dacilor spre a le compune scrisorile în latinește¹². Influența romană asupra geto-dacilor, care a făcut să "nu mai existe nici un daco-get care să nu știe ce e Roma"¹³, crește progresiv după Burebista și Cezar pe cele mai variate căi, moneda romană originală și emisiunile monetare geto-dace de tip roman reprezentând una dintre cele mai importante. Remarcăm aici faptul că moneda proprie a geto-dacilor, ca și a altor popoare de altminteri, a funcționat numai în perioadele și în zonele în care stăpânirea străină nu s-a instaurat efectiv niciodată. Teritoriile de la sud de Dunăre, ocupate de romani mai devreme decât altele, nu cunosc moneda proprie, iar populațiile celtice, belgice sau iberice, care imitaseră ea și geto-dacii moneda romană în perioada dăruirii lor iberice, își încetează definitiv activitatea monetară odată cu cucerirea lor de către romani. Cât privește poporul geto-dac, acesta emite, după cum am văzut, în sec. III-II f.e.n. monedă proprie de tip macedonean, după care, începând cu primele decenii ale sec. I f.e.n., emite monedă proprie de tip roman republican și apoi de tip roman imperial. Începând cu sec. al III-lea f.e.n. geto-dacii nu și-au încetat aici o clipă activitatea monetară proprie, ei schimbându-și numai tipul monetar propriu. Și este demnă de reținut aici constatarea recentă că după anul 106, când regatul dac al lui Decebal este cucerit de Traian și transformat în provincie romană, dacii decuceriți și în special dacii liberi de la est de Carpați continuă pe mai departe activitatea monetară proprie până spre mijlocul sec. al III-lea e.n.¹⁴.

Din cele relatate până aici, pe scurt, s-a desprins, credem, cu suficientă claritate răspunsul nostru la întrebarea inițială, în sensul că, după opinia noastră, începând încă cu anul 300 f.e.n. poporul geto-dac depășise în totalitate ca etapa organizării unional-tribale și intrase hotărât în etapa organizării statale propriu-zise. Organizarea unional-tribală, specifică orânduirii comunei primitive și apărută, se pare, în perioada mijlocie a epocii bronzului¹⁵, evoluase și se desfășurase pe teritoriul României, ajungând la apogeu în prima parte a mileniului I f.e.n., în timpul primelor rezistențe organizate ale geto-dacilor împotriva atacurilor externe. În anul 335 f.e.n., când geții norddunăreni opun lui Alexandru cel Mare un efectiv de 14.000 de luptători dar sunt înfrinși, putem încă, eventual, admite la geto-daci o formațiune unional-tribală extrem de puternică. Începând însă cu anul 300, când geto-dacii conduși de regele Dromichete înfrâng de două ori consecutiv oștile macedonene, îi iau prizonier pe regele Lisimach, duc tratative diplomatice și matrimoniale cu acesta, emit monedă proprie în patru formațiuni politice bine delimitate și ridică cetăți puternice, dintre care unele de sud, după o concepție originală ca gândire și realizare în Moldova, Muntenia, Oltenia, Dobrogea și Transilvania, socotim că poporul geto-dac depășise definitiv și pentru totdeauna organizarea unional-tribală și se afla efectiv în etapa organizării statale propriu-zise și avea deja patru formațiuni statale separate și distincte. Nu vedem rațiunea pentru care regatul odrizilor lui Teres și Sitalkes (480-431 f.e.n.) este socotit drept unul din

cele mai timpurii organizații statale de tip negrecesc din întreaga Europă¹⁶, iar formațiunile politice geto-dace unificate de Burebista doar uniuni de triburi. Toate acestea și în primul rând stadiul înaintat și caracterul unitar al civilizației create de poporul geto-dac, arta princiară somptuoasă, cetățile ridicate după o concepție originală, forțele militare organizate pe care le-a opus invadatorilor, victoriile obținute, tratativele purtate cu alte state, păstrarea autonomiei politice, și mai cu seamă emiterea permanentă de monedă proprie, ca atribut fundamental al organizării superioare independente, ne determină să socotim drept state geto-dace toate cele patru formațiuni politice dinaintea de Burebista ce emit monedă proprie începând cu aproximativ anul 300 î.e.n. și ridică cetăți din pământ și de tărâș ca centre politico-administrative. Iată de ce nu vedem cum "primul stat din istoria spațiului românesc l-a avut în frunte pe «cel dintâi și cel mai mare rege din Tracia»¹⁷. Burebista a realizat, după cum este îndeobște cunoscut, primul stat centralizat geto-dac și nicidecum cel dintâi stat din istoria strămoșilor noștri. De la formațiuni unional-tribale nu vedem cum se poate trece direct la statul centralizat, ci numai de la mai multe formațiuni statale cu tradiția îndelungată, tot așa cum nici de la statul centralizat nu vedem cum se poate regresa înapoi la formațiuni unional-tribale, de multă vreme depășite. Aceasta ni se pare a fi realitatea istorică în general, a geto-dacilor și a românilor în cadrul istoriei noastre naționale în particular. La geto-daci, ca și la români, constatăm o continuitate firească de la mai multe state la statul centralizat, după cum sesizăm aceeași tranziție directă de la geto-daci la români a organizării social-politice prin permanența obștilor teritoriale¹⁸.

După ce o parte a teritoriului dacic a fost cucerită de romani în 106 e.n. și transformată în provincie romană, prin desființarea regatului lui Decebal, statul geto-dac n-a dispărut complet, cum s-a crezut, continuând să existe pe mai departe, statul dacilor liberi de la răscărit de Carpați, care continuă activitatea monetară proprie până spre mijlocul sec. al III-lea e.n. și, paralel cu romanizarea sa, duce necontenit lupta pentru alungarea ocupanților romani din Dacia. "Dacii - arhii Vastie Pârvan - ca națiune politică n-au acceptat niciodată stăpânirea romană; cei care n-au căzut în cele două mari războaie s-au retras în Dacia septentrională, sare n-a fost niciodată atârș de cucerirea romană, și de acolo - ca "daci liberi" - au invadat necontenit provincia, fie singuri, fie în tovărășia germanilor migratori, până ce la urma romanii, sub Aurelian, s-au retras din nou pe malul drept al Dunării¹⁹. Mai departe, cel mai de seamă arheolog român adăuga că "Romanii au influențat și au fost influențați și a întreagă cultură deosebită, romanismul danubian, diferit de cel galic sau spaniol, a luat naștere"²⁰, iar, recent, istoricul american Paul Mackendrick constata că după anul 106 e.n. "populația geto-dacă a continuat să trăiască, dovedind o forță neobișnuită de adaptare la influențele din afară, fără a-și pierde însă individualitatea care caracterizează România până în zilele noastre"²¹. Deplin romanizat sta-

tul dacilor liberi de la est de Carpați a emis monedă proprie pînă în sec. III e.n., a dus pînă la capăt lupta împotriva stăpînirii romane, a contribuit decisiv la retragerea autorităților romane din provincia Dacia și apoi, prin răspîndirea membrilor săi în fosta provincie abandonată de autoritățile romane, și-a adus aportul la deplina unificare culturală și lingvistică dacoromană pe tot teritoriul Daciei vechi, la cristalizarea poporului român pe întregul spațiu dacic. Obștile teritoriale sătești, de străveche tradiție dacică, ce s-au menținut atît în fosta provincie romană cît și în Dacia liberă, s-au revitalizat și generalizat pe întregul spațiu dacic, după retragerea aureliană, contribuind decisiv la destrămarea internă a statului dacilor liberi, la încheierea civilizației sale și la cristalizarea poporului român și a civilizației sale pe tot spațiul dacic și în deplina libertate transmisă de strămoșii săi.

Așadar, pentru întreaga perioadă a sec. III f.e.n.-III e.n. un singur răspuns pomdii, din punctul de vedere, și aceea: formațiuni statale geto-dace și nicidecum formații unional-tribale.

NOTE

- * Comunicare prezentată la Sesiunile științifice din iunie 1980 organizate de muzeele din Ploiești și Suceava și consacrate împlinirii a 2050 de ani de la constituirea statului dac centralizat și independent condus de Burebista.
- 1 CONSTANTIN PREDA, New aspect of early Latène epoch in Dacia discovered at Alexandria, în "Dacia", N.S., III, 1959, p.179-194 ; mai nou, DUMITRU BERCIU, Formarea limbii și poporului nostru. Continuitatea românească pe cuprinsul vechii Dacii, în "Era socialistă", an.LVIII, nr.23, 5 decembrie, 1978, p.32.
- 2 DUMITRU BERCIU, loc.cit., p.34.
- 3 HERODOT Istorii, IV, 93, București, 1961, p.345.
- 4 TUCIDIDE, Războiul peloponesiac, II, 98, București, 1966, p.299.
- 5 VASILE PÂRVAN, Getica, București, 1926, p.51.
- 6 ARRIAN, Anabasis, I, 3-4.
- 7 DIODOR din Sicilia, XXI, 11-12.
- 8 CONSTANTIN PREDA, Monedele geto-dacilor, București, 1975, p.408-409.
- 9 CONSTANTIN PREDA, op.cit., p.427-429; MARIA CHITESCU, Moneda getică de tip Instești-Răcoasa din așezarea de la Dulcedoana, jud. Teleorman, în SCIVA, 30, 4, 1979, p.501-
- 10 MARIA CHITESCU, Copii și imitații după denarii romani republicani în Dacia, în Memoria Antiquitatis, Piatra Neamț, III, 1971, p.209-258; idem, Tezaurul de la Poroschia (jud. Teleorman) și unele probleme privind monedele geto-dace de tip roman republican, în SCN, VII, 1980, p.53-70.
- 11 CAMILLE JULLIAN, Histoire de la Gaule, III, p.152, apud VASILE PÂRVAN, Getica, p.80.

- 12 VASILE PÂRVAN, *Dacia. Civilizațiile antice din Țările carpato-danubiene*, București, 1967, p.136.
- 13 Ibidem
- 14 Informație Maria Chițescu.
- 15 ALEXANDRU VULPE, *Puncte de vedere privind istoria Daciei pre-romane*, în "Revista de istorie", t. 32, nr.12, 1979, p.2268-2269.
- 16 ION HORĂȚIU CRIȘAN, *Statul geto-dac*, București, 1971, p.61.
- 17 Ibidem, p.7.
- 18 LUCIAN CHIȚESCU, *Permanență și unitate în istoria poporului român în sec.III-XIII*, în "Revista de istorie", t. 31, nr.7, 1978, p.1177 și urm.; același, *Continuitate pe același teritoriu, de la organizarea statală geto-dacă la statele feudale românești*, în "Revista muzeelor și monumentelor", seria muzeu, nr.7, 1979, p.59 și urm.
- 19 VASILE PÂRVAN, *op.cit.*, p.150-151.
- 20 Ibidem, p.155.
- 21 PAUL MACKENDRIK, *Piatrele dacilor vorbesc*, București, 1978, p.40.

FORMATIONS DU TYPE DE L'UNION TRIBALE OU FORMATIONS DU TYPE DE L'ÉTAT ?

Résumé

L'auteur présente, brièvement les principales sources écrites qui se réfèrent à l'organisation politico-militaire des Gêto-Daces aux VIe-IIe siècles av.n.è. De même, on expose les résultats des recherches numismatiques conformément auxquels les Gêto-Daces frappent leur propre monnaie, de type grec, depuis le début du IIIe siècle av.n.è. jusqu'aux premières décennies du Ier siècle av.n.è. au cadre de quatre formations politiques bien délimitées. En corroborant ces deux catégories de sources, l'auteur conclut que vers l'an 300 av.n.è. (règne du roi Dromichaites) les Gêto-Daces avaient dépassé la phase de l'union tribale et se trouvaient déjà dans la phase de l'organisation du type de l'Etat proprement dit. La défaite consécutive des armées de Macédoine dont le chef était le roi Lysimach, les négociations politiques et les relations matrimoniales entamées avec celui-ci et spécialement, les émissions de monnaie propre frappées au cadre de quatre formations politiques différentes, déterminent l'auteur de considérer ces quatre formations comme étant des Etats gëto-daces et non pas des formations d'unions tribales, tel qu'on pensait jusqu'à présent. Burebista a créé l'Etat dace centralisé par la centralisation de quatre formations d'état et nullement d'unions tribales. Après la mort de Burebista en 44 av.n.è. son Etat centralisé s'est divisé de nouveau en quatre formations du type de l'état qui ont continué à exister séparément encore un bout de temps, quelques unes étant conquises par les romains, les autres jamais. Après la conquête du

royaume dace de Décébale en 106 n.è. par Trajan, l'Etat gôto-dace n'a pas disparu puisqu'à l'est des Carpathes continuait son existence l'Etat des Daces libres (les Carpes) qui émet sa propre monnaie jusqu'au IIIe siècle et lutte jusqu'à la retraite du pouvoir romain de la Dacie conquise. Les Daces libres (les Carpes) ont constitué donc un Etat et nullement une union tribale.

C'est ainsi que, selon les opinions de l'auteur, aux IIIe siècle av. n.è.-IIIe siècle n.è., ont existé des formations du type de l'état gôto-daces, qui ont été encadrées dans l'Etat dace centralisé de Burebista des années 70-44 av. n.è. et pas du tout de formations d'unions tribales.